

Téma 8. Soustavy částic, impulsové věty

Úloha 8.1

Hmotný bod o hmotnosti m obíhá úhlovou rychlostí $\vec{\omega}$ (obecně závislou na čase) po kružnici o poloměru q se středem C , která leží v rovině σ kolmé k ose o , přičemž $C \in o$. Osa o je pevná v inerciální vztažné soustavě S , k níž vztahujeme všechny veličiny.

Polohový vektor hmotného bodu vzhledem ke vztažnému bodu $O \in o$ je $\vec{r}$, okamžitá rychlost je $\vec{v}$. Rozklad polohového vektoru ve tvaru $\vec{r} = \vec{q} + \vec{s}$, kde $\vec{q} \perp o$, $\vec{s} \parallel o$ je zřejmý z obrázku.

Zvolte vhodně soustavu souřadnic spojenou s vztažnou soustavou S a určete v ní složky momentu hybnosti hmotného bodu vzhledem k bodu O . Průvodič $\vec{r}$ svírá s osou úhel ϑ .

Úloha 8.2

Dvoučasticová izolovaná soustava je tvořena dvěma objekty (hmotnými body) o hmotnostech m a M navzájem na sebe působícími gravitačními silami (model dvojhvězdy). Předpokládejte, že jejich vzdálenost je stálá a rovna d . Ukažte, že ve vztažné soustavě spojené se středem hmotnosti soustavy (a nerotující vzhledem k inerciálním soustavám) koná každé z těles periodický pohyb po kružnici. Určete periodu těchto pohybů a poloměry kružnic.

Úloha 8.3

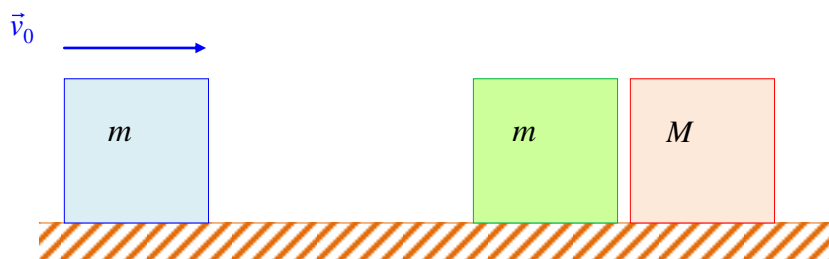
Dvoučasticová izolovaná soustava s pružnou interakcí je tvořena dvěma tělisky o hmotnostech m a M spojených pružinou o tuhosti k . Délka nenapjaté pružiny je d . Celkový moment hybnosti soustavy vzhledem k vztažné soustavě S spojené se středem hmotnosti dvojice a nerotující vzhledem k inerciálním vztažným soustavám (tzv. těžišťová vztažná soustava) je nulový, celková mechanická energie je E_0 . Určete amplitudu kmitu soustavy x_0 užitím zákona zachování mechanické energie a odvoďte periodu kmitu. Číselně řešte pro hodnoty $m = 0,15 \text{ kg}$, $M = 0,30 \text{ kg}$, $k = 160 \text{ Nm}^{-1}$, $E_0 = 0,40 \text{ J}$, $d = 0,20 \text{ m}$.

Úloha 8.4

Střela je vystřelena z děla pod úhlem $\alpha = 45^\circ$ vzhledem k vodorovné rovině počáteční rychlostí o velikosti $v_0 = 500 \text{ ms}^{-1}$. V nejvyšším bodě své dráhy se roztrhne na dvě části o stejných hmotnostech, z nichž jedna má v okamžiku roztržení střely nulovou rychlost. Do jaké vzdálenosti dopadne druhá část střely od místa dopadu první části střely, je-li terén vodorovný? Která část střely dopadne na zem dříve? Odpor prostředí proti pohybu střel zanedbejte.

Úloha 8.5

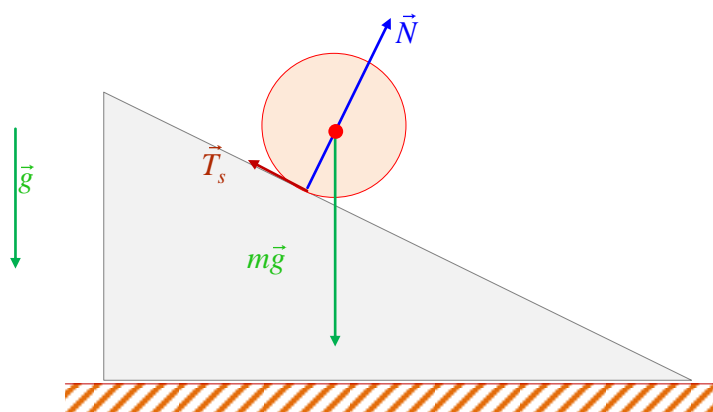
Tři krychle o hmotnostech m (modrá), m (zelená) a M (červená) se mohou pohybovat bez tření po vodorovné podložce. Krychle považujte za hmotné body.

Mezi zelenou a červenou krychlí je mezera o zanedbatelné velikosti. Zelená a červená krychle jsou v klidu. Modrá krychle se pohybuje rychlostí $\vec{v}_0$ a narazí do zelené krychle a ta do červené. Určete rychlosti všech krychlí po těchto srážkách. Určete, zda dojde ještě k dalším srážkám a ke kolika. Odpor prostředí proti pohybu krychlí zanedbejte. Srážky považujte za dokonale pružné.

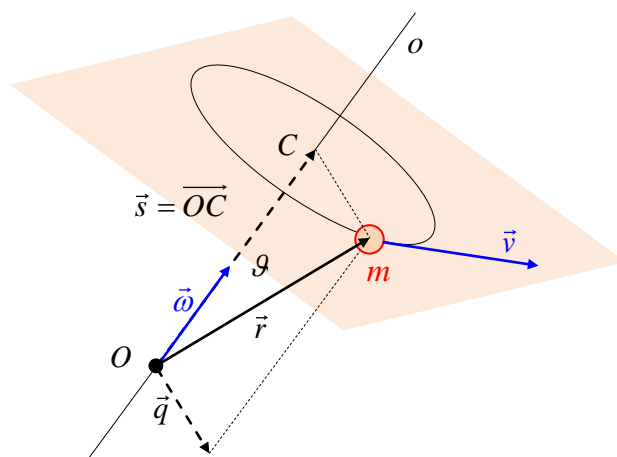
Úloha 8.6

Po nakloněné rovině o úhlu sklonu α se může valit bez prokluzování dutý válec s vnějším poloměrem R a vnitřním poloměrem r . Hmotnost válce je m a rozložení jeho hmotnosti je homogenní (hmotnost je rozložena s konstantní hustotou).

Úloha 8.7

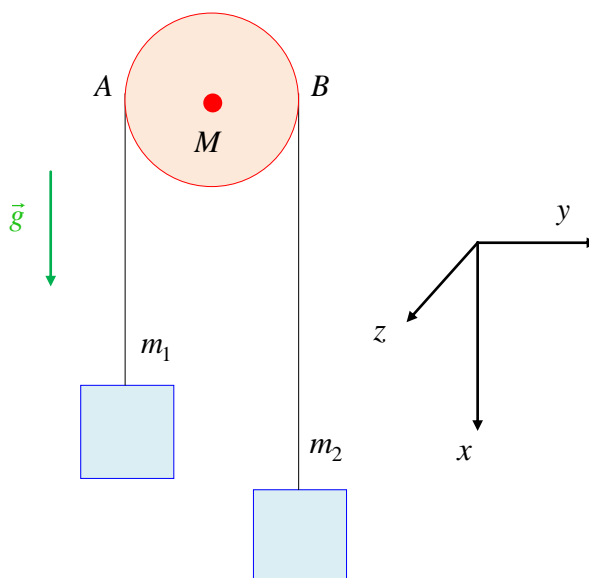
Kladka o hmotnosti $M = 3,0$ kg má tvar homogenního válce o poloměru podstavy $r = 10$ cm (zanedbejte drážku) a kolem své osy se může otáčet bez tření. Přes kladku je vedeno ohebné lano neproměnné délky a zanedbatelné hmotnosti. Na jeho koncích visí závaží o hmotnostech $m_1 = 3,0$ kg a $m_2 = 2,5$ kg (hmotné body). Lano po kladce neklouže. Určete

Určete

- zrychlení středu hmotnosti válce,
- úhlové zrychlení bodů na jeho obvodu,
- celkovou sílu, jíž působí na válec nakloněná rovina.

Úlohu řešte vzhledem k laboratorní soustavě, kterou považujeme za inerciální. Odpor prostředí zanedbejte.

- zrychlení kostek,
- úhlové zrychlení kladky,
- velikosti tahových sil, jimiž lano působí na kostky,
- velikost a směr síly, jíž působí závěs na osu kladky.

Tíhové zrychlení má velikost $g = 9,8 \text{ ms}^{-2}$.